

которые связаны индивидуально значимыми событиями прошлого. В таких произведениях появляются элементы дневников, в которых отсутствует единый сюжет, а эстетической целостности предоставляет сам автор. Жанровое смешение прослеживается в каждой части книги «Лексикон интимных городов» Ю. Андруховича. Поскольку в центре внимания вышеуказанного романа Ю. Андруховича рассказ о путешествиях, вполне логично считать доминирующим жанровый паттерн травелог – литературное путешествие. Статья также посвящена выявлению характерных особенностей определенных жанров, которые характерны для романа Ю. Андруховича «Лексикон интимных городов». Отметим, что литература о путешествиях может содержать в себе особенности разных жанров. К основным языковым особенностям вышеуказанных жанров можно отнести следующие: богатство самой разнообразной лексики, а именно названия лиц, вещей, действий, явлений, признаков; хронотопные признаки; все семантико-грамматические типы предложений; эмоционально-экспрессивная лексика, а именно синонимы, антонимы, омонимы, фразеологизмы; использование со стилистической целью историзмов, архаизмов, диалектизмов, просторечных элементов; тропы и стилистические фигуры, а именно метафора, метонимия, синекдоха, сравнение, эпитет, гипербола, персонификация, аллитерация, ассонанс, анафора, повторы, синтаксический параллелизм, эллипс, неполные предложения, риторические обращения, вопросы, многосоюзие (многосоюзность), бессоюзие (бессоюзность) и др.; характерным является использование ряда имен и реалий, которые отражают художественную действительность описываемых событий и мест.

Ключевые слова: жанр, специфика, особенность, роман, дневник, мемуары, путешествие, травелог, лексика.

УДК 821.161.2 : 81'367.2

Галина Городиловська,
Марія Городиловська
(Львів)

ВИРАЖАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ РЕЧЕНЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ РОМАНА ІВАНИЧУКА

Статтю присвячено синтаксично-стилістичній організації мови творів Романа Іваничука, зокрема аналізу виражальних можливостей різних видів речень у його художньому дискурсі. Помічено, що індивідуальна мовотворчість письменника характеризуються значним багатством виражальних засобів, різновидами типів художнього мовлення, змінами ритму висловлювань, наявністю синтаксичних конструкцій публіцистичного стилю. Здійснено системний аналіз текстів історичних творів прозаїка, виявлено в них різні види речень, з'ясовано доцільність і прийоми використання таких засобів, показано особливості їхнього функціонування в різних мовленнєвих ситуаціях та виражальні можливості в художньому дискурсі. Серед відповідних конструкцій розглянуто речення зі словесною анафорою, речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь», окличні речення-гасла, наявність яких зумовлена жанровою специфікою творчості талановитого митця, його майстерністю досконало стилізувати мову, прагненням до посилення художньої виразності. Виявлено, що такі синтаксичні засоби мають свої способи використання в історичній романістиці. Вони простежені в авторській мові, мовленні персонажів (монологах, діалогах), внутрішньому мовленні героїв. Їхня надзвичайна експресивність надає формі відображення особливої естетичної спрямованості, розрахованої на досягнення максимальної передачі відтворюваних історичних фактів. Тексти з такими реченнями розкривають зміст творів письменника, відбивають теми

нашої історії, висвітлюють ідеї загальнонаціонального масштабу. За їхньою допомогою автор змальовує художні образи, характеризує персонажів, створює неповторну атмосферу достовірності розповіді в історичних романах. Встановлено, що розглядані речення є органічними складниками художнього дискурсу Романа Іваничука, організують синтаксичний лад мови його історичних творів, відображають специфіку індивідуального стилю письменника, вирізняють митця як оригінальну постать з-поміж інших.

Ключові слова: синтаксична конструкція, речення, стилістичний засіб, виражальні можливості, художній дискурс.

Однією з найважливіших проблем сучасної лінгвостилістики є всебічне вивчення художніх текстів загалом і мовотворчості окремих письменників зокрема. Незважаючи на вагомий досягнення в царині текстології, стрімкий розвиток сучасної лінгвістичної науки потребує нового й поглибленого дослідження мови художньої літератури шляхом вивчення ідіостилів письменників, насамперед тих, чия мовотворчість не була ще предметом спеціального наукового розгляду. Саме таким письменником є Роман Іваничук, постать абсолютно оригінальна й неповторна в сучасній українській літературі. Письменник належить до тих авторів, для яких їхня творчість – це не «філологічне жонгливання мовно-образним тезаурусом, не своєрідна «гра в бісер», це – естетична концептуалізація світу, причому світу не аморфного, хаотичного, а морально-етично впорядкованого у площинах національної ідентичності» [3, с. 26].

Художнє мовлення Романа Іваничука вже було в полі зору багатьох лінгвістів (В. Буда [1], Г. Гайдученко [2], Л. Голоюх [4], С. Єрмоленко [5], Л. Пустовіт [12] тощо), які досліджували окремі питання лексичних засобів, фольклоризмів, мовної норми, тропічних фігур у мові сучасної української історичної прози. Однак, розпочатий у працях цих учених аналіз індивідуальної мовотворчості письменника, потребує подальшого наукового обґрунтування. Інтерес у мовознавців викликає синтаксична ідіостилістика художньої прози, зокрема вживання різних синтаксичних конструкцій у мові митця.

Метою цієї статті є здійснити системний аналіз текстів історичних творів Романа Іваничука, виявити в них різні види речень, встановити особливості їхнього функціонування в різних мовленнєвих ситуаціях, показати виражальні можливості таких одиниць в аналізованих текстах.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: виокремити серед синтаксичних засобів речення зі словесною анафорою, речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь», окличні речення-гасла; з'ясувати доцільність і прийоми використання таких речень у мові творів романіста-історика.

Синтаксично-стилістична організація мови історичних творів Романа Іваничука характеризується значною різноманітністю виражальних засобів, різновидами типів художнього мовлення, змінами ритму висловлювань, наявністю елементів публіцистичного стилю, які вирізняються насамперед уживанням різних видів синтаксичних конструкцій. Особливо виразно виділяються речення зі словесною анафорою, речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь», окличні речення-гасла, серед яких є речення з поданими у формі наказового способу часткою *хай* та дієсловами *жити*, *згинути* в 3 особі однини, речення з вигуками *слава*, *геть*, *ура*. Аналізуючи художньо-історичну прозу письменника, ми також зауважили, що автор любить створювати мікротексти стилізованого характеру.

1. *Речення зі словесною анафорою.* У романі «Журавлиний крик» нашу увагу привернуло речення, у якому неодноразово повторюється сполучник *якби*, яким починається кожне наступне речення. Речення зі словесною анафорою характеризує внутрішнє мовлення персонажа: *Думав зараз Любимський про те, що не варто йому було заходити до остерії у Китай-город. Краще б домовився зустрітися з французом у шинку, що у Конюшенному провулку. Якби-то... Якби домовився з Шарлем зустрітися у шинку в Конюшенному!.. Що ж могло трапитися з ним, чому він не прийшов? Якби не приїжджав до Москви взагалі. Якби не заходив до директора Московського університету. Якби не зустрічався з*

Новиковим. **Якби не вступав до Києво-Могилянської академії. Якби не вчився у Страсбурзі. Якби не народився в Лубнах. Якби не приїздив з Франції до Лубен. Якби десять літ тому не зустрів Калнишевського і Сковороду...** [6, с. 71]. Такий спосіб уживання сполучникової анафори *якби* зосереджує увагу читача на повторюваному слові, актуалізує його, впливає на емоції. Крім того, повтор створює і своєрідний ритм висловлювання, що також посилює його емоційний характер.

2. Речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь». Ці речення марковані за допомогою суспільно-політичної лексики і спеціально оформлені у невласне пряме мовлення персонажа, наприклад: *Та невже це вони, козаки, які ще вчора – пішо чи кінно – з розвіяними на вітрі чубами, з піднятими шаблями, з буйним степовим гиком вривалися у ворожий стан, змітаючи все на своєму шляху? – думав скрушено Єпіфаній. – Як могло трапитися, що так умент лицарі перемінилися на худобу? Чого не вистачало їм там, на волі, чого не виховали в собі, що так легко здалися? Мабуть, мало для лицаря бойового запалу, залізної орденської єдності і хвилих перемог... За воїном мусить стояти інститут державного послушення, якого ніколи не знав козак, вихований безконтрольною вольницею і розгнуданим правом козацької охлократії. Що залишається йому, коли це право в нього відбирається? Ніщо. Хто за ним стоїть, хто його відстоює? Ніхто. Він усвідомлює це тільки тоді, коли з його рук вибивають шаблю, і упадає тоді духом і з лицаря вмить стає рабом* [8, с. 132]. У подальших розмірковуваннях Єпіфанія, що виступають як риторичні, письменник торкається найважливішого питання про те, що повинен мати народ, коли в нього відбирають зброю і сам на нього відповідає: *Що потрібно дати народові, щоб він народом залишився, коли в нього відбирають меч? Сто разів правий Тимотей Вергун: мисль, просвіту, науку права і державності, філософію буття. Крізь які інститути слід провести народ, щоб він мав усе це про запас на випадок поразки? – Тільки крізь храм науки і духовності* [8, с. 132–133]. Наведені синтаксичні конструкції є засобом прямого звернення до читача, висловлення у формі уявного діалогу з читачем, авторського ставлення до зображуваного, засобом увиразнення, посилення експресивності.

За аналогічною моделлю письменник будує речення, що наявні в мовленні персонажів – Ренегата і Сократа з повісті «Ренегат», які ведуть розмову про переваги демократичного ладу в грецькому суспільстві як такого, що дає змогу розвиватися творчості і разом з тим його засуджують, оскільки цей лад погубив багатьох митців: – *Кажеш, Сократе, що тільки демократія дає можливість розвиватися творчості. Це й справді так: демократична епоха Перікла народила славу когорту мудреців, митців і поетів. Але як повелася, що зробила вона, хвалена тобою, з творцями? Великого Фідія задрісний до талантів люмп брехливо звинуватив у крадіжці золота... і помер скульптор у тюрмі... Зрештою, на цій самій горі, де зараз судять мене, м'ясники Аніт і Меліт домоглися в Народних Зборів винесення смертного вироку тобі, Сократе... Хто ж винен у тому, що такий смерч пронісся над Афінами після блискучої перемоги під Саламіном? Чернь! Хто спустив чернь з прив'язі? Демократія!* [10, с. 162]. Наведені контексти містять речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь» як вияв риторичних фігур, що є яскравою ознакою публіцистичного стилю. Вони мають публіцистичний характер, оскільки висвітлюють актуальні для суспільства проблеми. Крім цього, у виділених реченнях використано суспільно-політичну лексику, яка є одним з основних мовних засобів публіцистичного стилю.

3. Окличні речення-гасла. Окличні речення-гасла в історичних творах письменника виражають численні художньо стилістичні факти мовлення, передають психологічний стан персонажів, їхнє волевиявлення, відтворюють вигуківі та закличні гасла, різні види експресії – від урочисто-пафосної до зниженої, зневажливої. Вони мають такі різновиди:

1) Речення з поданими у формі наказового способу часткою хай та дієсловами *жити, згинутися* в 3-й особі однини: *... карлики вибігли із своїх бурдеїв, бігли назустріч маїталірові, який несподівано з найменшого став найбільшим, але карликом залишився, вони попадали перед ним ниць на землю і надривно закричали: – Хай живе великий Єрмолай, вірний учень покійного, але вічно живого, живішого усіх живих на світі магістра Тома!* [8, с. 68]; *Хай*

живе Єрмолай, який нині став великим! – закричали карлики. – *Великий стає той, хто сідає верхи на малороса!* [8, с. 75]. Наведені речення-гасла мають яскраво виражений іронічний підтекст. Негативне забарвлення має й речення-гасло, у якому автор характеризує царя Петра I, якого вірнопіддані “карлики” проголосили своїм імператором і він дозволив їм розпоряджатися багатствами української землі і навіть її мовою: – *Хай живе імператор!* – ревіла юрба. – *Веди нас до останнього моря!* [8, с. 112]. Таке ж забарвлення містить інше речення-гасло, за допомогою якого автор змальовує настрій незалежного грецького народу, коли той вітає свого короля: – *Люди!* – вигукнув, закінчуючи свою промову Ренегат, уряд вашої незалежної Греції запросив на престол короля Оттона баварської династії. – *Хай живе король!* – *Хай живе король!* – заревів незалежний грецький натовп [10, с. 174]. Речення-гасло «*Хай живе король!*» у творах письменника також наведено польською мовою: *Шинкар повернувся до бочок і, спритно виймаючи чопи, вмить націдив у масивний пугар хмільної суміші. – За що, за кого пан музика так зранку п'є? – За круля! – Bravo, niech żyje król!* [11, с. 100]. В іншому тексті прозаїк характеризує негативного персонажа – зрадника і вбивцю Шполу, який, потративши в руки суду, зі злості вигукує гасло і прославляє тирана Сталіна: *Втративши будь-яку надію на порятунок, Шпола люто закричав, поміщаючись суддям за вирок: «Хай живе Сталін! Хай живе Сталін!»* [7, с. 321]. Це речення викликає в читача негативні емоції, надає контекстові саркастичного забарвлення. На відміну від попередніх ілюстрацій позитивні емоції викликає речення-гасло, за допомогою якого прозаїк описує настрій людей, які вітають Французьку революцію: *Сталося! Любимський прожогом вибіг з дому й потонув у натовпі; його м'яли, тиснули, обнімали, хтось здер з його грудей жабо й кинув юрбі під ноги, когось він шарпав за оборки, допитуючись – що, де і коли, та чув тільки одне: *Vive la revolution!*; натовп обступив посеред вулиці церковну карету, стягають з сидіння до смерті переляканого прелата, хтось подає йому кухоль пива, примушуючи випити. – Пий за здоров'я нації! *Vive la nation!** [11, с. 16]. Виділені гасла у творі Іванчука вжито французькою мовою для того, щоб локалізувати атмосферу революційної Франції.

В іншому контексті речення-гасло, що означає «Хай згине цариця!» письменник уживає латинською мовою, щоб зауважувати думки: *Але на Болотній площі після страти Пугачова один наш колега, такий нестриманий, вигукнув: «Pereat regina!», хтось миттю доніс, і ми ще того дня мусили виїхати*” [11, с. 16].

2) Речення з вигуком слава: Гасла ті зводилися до коротких і глибоких фраз: «*Слава групі вибраних карликів!*» [8, с. 81]. Це речення в алегоричній формі іронічно характеризує «советських» партійних діячів. В інших реченнях лексема слава має позитивні конотації і виражає емоційне піднесення: ... *з-поза дерев вийшли два чоловіки, й Василь упізнав Ореста Потурая та Едварда Готтегема. – «Слава Україні!» – «Героям слава»* [7, с. 388]; *На чоловіку Народного дому здіймався по шпилі в небо синьо-жовтий прапор, а з тисяч грудей вихоплювалися радісні вигуки «Слава, слава!», вони розкочувалися космацькою видолоною аж до брустоських та Березовських схилів* [7, с. 420]; ... *а коли сільські спортсмені вибудували живу вежу, Василь видряпався по їх плечах на сам верх, руки підняв угору, вигукнув «Слава Україні!» – й зіскочив...* [9, с. 28].

3) Речення з вигуком геть: *Певне, таке сталося з народом, який прибув на майдан Успенської церкви, бо хіба міг він із власної волі спромогтися аж на таке раболіпство, коли цар з'явився на паперті? – «Не хочемо свобод!» – викрикували вони надривно. – «Нам добре в неволі й підданстві!» – «Геть із самостійністю України!» – «Усі гетьмани – зрадники!» – «Полуботка під арешт!».* А монахи з Києво-Печерської лаври, які прийшли привітати царя, скандували вельми розумне гасло, бо вчені були: «*Геть парад суверенітетів!*» [8, с. 118]. Такі речення-гасла мають негативне забарвлення з саркастичним відтінком. На відміну від попереднього, позитивного забарвлення з позицій автора набуває речення-гасло з вигуком геть у такому контексті: *Полковник у відставці Молін геть занепав духом, як тільки почали слабнути державні попруги й до коломийської ратуші вийшли перші маніфестанти з національними прапорами; день у день стояв полковник у глибині кімнати... і все ще ждав*

чуда: ось військо оточить збунтований люд, зусібіч підуть на нього танки – й намотаються кишки повсталих на гусеницях, як це було колись в Угорщині, проте бажане чудо не повторилося, маніфестанти скандували **«Геть КГБ, ганьба більшовицьким катам!»**, і ці погрози стосувалися передовсім Моліна [7, с. 424]. Використовуючи це речення-гасло, письменник характеризує час, коли український народ виборів незалежність і міг про це відкрито заявити перед більшовицькими катями. Виділене речення має емоційно-експресивне забарвлення.

4) Речення з вигуком ура: – *До морів, діти мої, до морів! – реготав цар. – Я ж бо відвоював для вас від Швеції Лівонію, Естонію, Інгрію, Карелію! – Ура імператорові!* [8, с. 112].

5) Інші речення-гасла, якими письменник пародіює радянські агітаційні лозунги: **«Наше вчення непереможне, тому що воно вірне!, Наші карлики найвищі в світі!»**; біля деяких пам'ятників почесні вартові цілились вказівним пальцем в обличчя карлика і запитували: **«Скількима мішками піску ти засвідчив перевагу нашого ладу?, а віднедавна стало модним нове гасло: Малоросія може бути щасливою тільки в союзі з Майбутнім Раєм, без такої спілки про щастя Малоросії не може бути й мови!»** [8, с. 81].

Наведені тут речення-гасла мають усну форму, впливають на розум і почуття людей, викликають емоції і характерні здебільшого для мови публічних мітингів. Мітингова «лихоманка» характеризує і радянську добу, і 90-і роки ХХ століття, тому включаючи у свої твори такі речення, Роман Іваничук зіставляє різні типи політичної риторики і показує їх еволюцію.

Отже, характерною ознакою художнього дискурсу Романа Іваничука є активне використання різних видів синтаксичних конструкцій, серед яких важливе місце посідають речення зі словесною анафорою; речення, побудовані за моделлю «запитання-відповідь»; окличні речення-гасла (з поданими у формі наказового способу часткою *хай* та дієсловами *жити*, *згинути* в 3-ій ос. однини, речення з вигуками *слава*, *геть*, *ура*). Наявність таких синтаксичних одиниць зумовлене жанровою специфікою творчості талановитого прозаїка, його майстерністю досконало стилізувати мову, прагненням до посилення художньої виразності.

Знаходячи своє втілення в художній прозі, ці виражальні засоби відзначаються надзвичайною експресивністю, надають формі відображення особливої естетичної спрямованості, розрахованої на досягнення максимальної передачі відтворюваних історичних фактів. Вони розкривають зміст творів письменника, відбивають теми нашої історії, висвітлюють ідеї загальнонаціонального масштабу. З їхньою допомогою автор змальовує художні образи, характеризує персонажів, створює неповторну атмосферу достовірності розповіді в історичних романах. Усе це свідчить про те, що такі речення є органічними складниками художнього дискурсу Романа Іваничука, формують синтаксичний лад мови його історичних творів, відображають специфіку індивідуального стилю письменника, вирізняють митця як оригінальну постать з-поміж інших.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні мови текстів біографічно-мемуарної есеїстики Романа Іваничука («Благослови, душе моя, Господа...», «Моя кунсткамера», «Люлька з червоного дерева»), у яких письменник описує історію, головною дійовою особою якої є він сам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буда В. А. Лінгвостилістика сучасного історичного роману про добу козацтва (60–90 рр. ХХ ст.) / В. А. Буда. – К. : Рідна мова, 1998. – 166 с.
2. Гайдученко Г. М. Семантико-стилістична характеристика хронологічно маркованої лексики (на матеріалі української історичної прози другої половини ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Г. М. Гайдученко. – К., 1999. – 19 с.
3. Гарасим Я. І. «Мечем і мислю» : Роман Іваничук у координатах четвертого виміру / Я. І. Гарасим // Меч і мисль : творчість Романа Іваничука у національних вимірах української культури : зб. наук. праць. – Львів – Ужгород : Гражда, 2009. – С. 26–31.

4. Голоюх Л. В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної історичної прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Голоюх. – К., 1996. – 20 с.
5. Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова / С. Я. Єрмоленко. – К. : Наук. думка, 1987. – 244 с.
6. Іваничук Р. І. Журавлиний крик : історичний роман / Р. І. Іваничук. – Львів : Каменяр, 1989. – 375 с.
7. Іваничук Р. І. Космацький гердан : роман-реквієм / Р. І. Іваничук. – Львів : Літопис, 2002. – С. 259–430.
8. Іваничук Р. І. Орда : псалом / Р. І. Іваничук. – Львів : Вид. спілка «Просвіта», 1992. – 199 с.
9. Іваничук Р. І. Рев оленів нарозвидні : роман-легенда / Р. І. Іваничук. – Львів : Каменяр, 1999. – 155 с.
10. Іваничук Р. І. Ренегат : повість-студія / Р. І. Іваничук. – Львів : Червона калина, 1997. – С. 140–209.
11. Іваничук Р. І. Твори : у 3 т. / Р. І. Іваничук. – К. : Дніпро. – Т. 1. – 1988. – 615 с.; Т. 2. – 1988. – 472 с.
12. Пустовіт Л. О. Питання мовної норми в сучасній художній прозі / Л. О. Пустовіт // Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 253–264.

Halyna Horodylovska,
Mariia Horodylovska

EXPRESSIVE POSSIBILITIES OF SENTENCES IN ARTIST DISCOURSE OF ROMAN IVANYCHUK

The article is devoted to the syntactic-stylistic organization of the language of Roman Ivanychuk's works, and the analysis of the expressive possibilities of various types of sentences in particular. It is noted that the individual writing style of the author is characterised by a significant wealth of expressive means, different types of artistic speech, changes in the rhythm of statements, the presence of syntactic structures of publicistic style. The systematic analysis of the prose writer's texts of historical works is performed, various types of sentences are revealed in them, the expediency and methods of using such means are determined, the features of their functioning in various speech situations are described, the expressive possibilities of these syntactic units in the artistic discourse are shown. Among the corresponding constructions there are sentences with verbal anaphora considered, sentences built on the model "question-answer", exclamatory sentences-slogans, the presence of which is determined by the genre specificity of the talented prose writer's creativity, his skill to perfectly style the language, the desire to enhance artistic expression. It is found that such syntactic means have their own uses in historical novels. They are traced in the author's language, characters' speech (monologues, dialogues), and their internal speech. Their extraordinary expressiveness gives to a form of reflection a particular aesthetic orientation, designed to achieve the maximum transfer of reproducible historical facts. The texts with such sentences reveal the content of the writer's works, reflect the themes of our history, cover their ideological orientation and report the ideas of nationwide scale. The author depicts artistic images with their help, defines the characters, and creates a unique atmosphere of authenticity of the narrative in historical novels. It is established that the considered sentences are the organic components of Roman Ivanychuk's artistic discourse, organize the syntactic structure of the language of his historical works, reflect the specifics of the writer's individual style, and distinguish the artist as a unique person among others.

Key words: syntactic construction, type of sentence, stylistic means, expressive possibilities, artistic discourse.

ВЫРАЗИТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ДИСКУРСЕ РОМАНА ИВАНЫЧУКА

Статья посвящена синтаксическо-стилистической организации языка произведений Романа Иванычука, в частности анализу выразительных возможностей различных видов предложений в его художественном дискурсе. Замечено, что индивидуальное языкотворчество писателя характеризуется значительным богатством выразительных средств, разновидностями типов художественной речи, изменениями ритма высказываний, наличием синтаксических конструкций публицистического стиля. Осуществлен системный анализ текстов исторических произведений писателя, выявлено у них разные виды предложений, выяснено целесообразность и приемы использования таких средств, показаны особенности их функционирования в различных речевых ситуациях и выразительные возможности в художественном дискурсе. Среди соответствующих конструкций рассмотрены предложения со словесной анафорой, предложения, построенные по модели «вопрос-ответ», восклицательные предложения-лозунги, наличие которых обусловлено жанровой спецификой творчества талантливого художника, его мастерством в совершенстве стилизовать язык, стремлением к усилению выразительности. Обнаружено, что такие синтаксические средства имеют свои способы использования в исторической романистике. Они прослежены в авторской речи, речи персонажей (монологах, диалогах), внутренней речи героев. Их чрезвычайная экспрессивность придает форме отображения особую эстетическую направленность, рассчитанную на достижение максимальной передачи изображаемых исторических фактов. Тексты с такими предложениями раскрывают содержание произведений писателя, отражают темы нашей истории, освещают идеи общенационального масштаба. С их помощью автор описывает художественные образы, характеризует персонажей, создает неповторимую атмосферу достоверности рассказа в исторических романах. Установлено, что рассмотренные предложения являются органическими компонентами художественного дискурса Романа Иванычука, организуют синтаксический строй языка его исторических произведений, отражают специфику индивидуального стиля писателя, выделяют художника как оригинальную творческую фигуру среди других.

Ключевые слова: синтаксическая конструкция, предложение, стилистическое средство, выразительные возможности, художественный дискурс.

УДК 81'271.16

Володимир Демченко
(Херсон)

МОВНИЙ ПОРТРЕТ АВТОРА ТЕКСТУ ЯК ЗАСІБ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню фрагментів мовленнєвих текстів, що етнічно ідентифікують автора. Серед таких елементів, що зумовлюють смислове функціонування тексту, поряд із позамовними визначаються власне мовні інформативні одиниці. Ці елементи позначено терміном «етномаркер».

Гіпотетично зазначено, що будь-який текст спонтанного типу виявляє риси, які можуть схарактеризувати внутрішній світ автора, зокрема й етнічний, і репрезентують його мовленнєвий портрет. З метою виявлення таких рис проаналізовано російськомовний епістолярій Т. Шевченка, а також фрагменти усного мовлення сучасних українців. З цим